

Aankondiging adviesaanvraag aan de SER over gerichte arbeidsmigratie

Aanleiding

Om de brede welvaart in Nederland te vergroten moeten samenleving, economie en milieu in balans zijn, hier en nu, later en elders. De SER bepleit in haar visie 'Perspectief op brede welvaart in 2024'¹ dat om brede welvaart te vergroten er een evenwichtige verdeling van schaarse middelen moet plaatsvinden. Dit vergt scherpe en evenwichtige keuzes voor investeringen in waardig werk, verdienvermogen en natuur en ruimte die elkaar zo goed mogelijk aanvullen of versterken.

De Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 heeft recent geconcludeerd² dat het scenario van gematigde groei het beste perspectief geeft op brede welvaart, voor nu en in de toekomst. Als onderdeel daarvan beveelt de staatscommissie aan om tot gedragen politieke keuzes ten aanzien van de economie en arbeidsmarkt te komen die bijdragen aan selectieve migratie, waaronder arbeidsmigratie.

Ook de Adviesraad Migratie pleit in haar recente rapport *Afgewogen arbeidsmigratie: Gericht arbeidsmigratiebeleid voor brede welvaart*³ voor arbeidsmigratiebeleid dat naast economische belangen ook rekening houdt met maatschappelijke en ecologische gevolgen. Dit betekent onder andere dat de arbeidsmigratie die niet bijdraagt aan de brede welvaart wordt afgeremd. Het kabinet zet reeds stevig in op het voorkomen van misstanden en het verbeteren van de positie van arbeidsmigranten. De uitvoering van de aanbevelingen uit het rapport 'Geen tweederangsburgers' van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten wordt daartoe onverminderd voortgezet, waarbij het kabinet vertrouwt op de blijvende inzet van overheden, sociale partners en andere maatschappelijke organisaties.

Het kabinet is in lijn met bovengenoemde rapporten van mening dat ook een gericht en selectiever arbeidsmigratiebeleid noodzakelijk is, en wil toewerken naar een sociale, hoogwaardige en innovatieve economie. Dit vergt scherpe keuzes ten aanzien van de economie en arbeidsmarkt die de omvang en samenstelling van arbeidsmigratie beïnvloeden.⁴ Het kabinet wil de vraag naar arbeidsmigratie tegen lage lonen verminderen en tegelijkertijd uitnodigend blijven voor arbeidsmigranten die vanuit een brede welvaartsbenadering belangrijk zijn voor onze (kennis)economie en samenleving. Daarbij is het zich bewust van de verschillende sturingsmogelijkheden voor intra-Europese migratie en migratie vanuit landen van buiten de EU/EFTA. Het kabinet wil bij de integrale beleidskeuzes die (indirect) nodig zijn voor gericht arbeidsmigratiebeleid het draagvlak bij de sociale partners nadrukkelijk laten meewegen en verzoekt de SER om hiertoe een gedragen advies uit te brengen.

Vraagstelling

Het kabinet wil aan de SER de volgende richtinggevende vragen meegeven bij het formuleren van een gedeelde visie die vertrekt vanuit een brede welvaartsbenadering:

- *Welke keuzes om tot gerichte arbeidsmigratie te komen, acht de SER noodzakelijk en wenselijk, gezien vanuit het huidige (indirect) economisch beleid en arbeidsmarktbeleid in den brede en met inachtneming van de maatschappelijke opgaven en de houdbaarheid van publieke voorzieningen? Welke verantwoordelijkheden kennen werkgevers, werknemers en overheden bij de uitvoering daarvan?*

¹ Sociaal-Economische Raad (SER), (2024), Perspectief op brede welvaart in 2040: Bouwen aan de economie van de toekomst. Den Haag: SER.

² Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen, (2024), Gematigde Groei. Den Haag.

³ Adviesraad Migratie, (2024), Afgewogen arbeidsmigratie: Gericht arbeidsmigratiebeleid voor brede welvaart. Den Haag: Adviesraad Migratie.

⁴ Alhoewel deze adviesaanvraag zich concentreert op de samenstelling en omvang van arbeidsmigratie in Nederland, zijn ook de kwaliteit van werk en de omstandigheden voor arbeidsmigranten een essentieel onderdeel van de brede welvaartsbenadering voor arbeidsmigratie. Eerdere adviezen, zoals die van de commissie-Borstlap, de commissie-Roemer en het SER MLT, bepleitten meer nadruk op de kwaliteit van werk in het arbeidsmarktbeleid en -regulering.

- *Hoe kan daarmee enerzijds ingezet worden op het behoud en de versterking van de (kennis)economie die bijdraagt aan de brede maatschappelijke welvaart, en anderzijds op het verminderen van (de vraag naar) laagbetaalde arbeid? Wat betekent dit voor de omvang en samenstelling van arbeidsmigratie, zowel van binnen als van buiten de EU/EFTA?*
- *Hoe verwacht de SER dat de vraag naar arbeidsmigratie voor verschillende sectoren zich in de toekomst zal ontwikkelen? In hoeverre kunnen de kennis en vaardigheden van een wendbare beroepsbevolking in combinatie met investeringen in arbeidsbesparende innovatie en automatisering volgens de SER bijdragen aan het reduceren van de afhankelijkheid van arbeidsmigratie?*
- *Kan het vaststellen van cijfermatige bandbreedtes voor (arbeids)migratie in de gedeelde visie van de SER betekenisvol bijdragen aan een selectiever en gericht migratiebeleid? Welke invulling van een cijfermatige bandbreedte voor arbeidsmigratie kan op draagvlak van de sociale partners rekenen?*

Samenhang met afgeronde onderzoeken en lopende trajecten

Het kabinet vraagt de SER gebruik te maken van de hierboven genoemde rapporten van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 en de Adviesraad Migratie. Aanvullend daarop zijn er recent diverse rapporten verschenen die relevante inzichten kunnen bieden voor gericht arbeidsmigratiebeleid.⁵ Het kabinet vraagt de SER om waar mogelijk en van toepassing de conclusies uit deze onderzoeken te betrekken bij haar advies. Om tekorten op de arbeidsmarkt aan te pakken en de vraag naar arbeidsmigranten te verminderen, richt het kabinet zich ook op de participatie van onbenut arbeidspotentieel op de arbeidsmarkt. Onderdeel daarvan is het ondersteunen en stimuleren van statushouders en Oekraïense ontheemden om te werken. Daarover zal het kabinet een separate adviesaanvraag doen.

Naast de verkenning van een SER-advies zijn in het Regeerprogramma meerdere trajecten aangekondigd, waaronder een doorlichting van het overheidsbeleid, in het licht van krapte, arbeidsmigratie en overige schaarstes, een Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Arbeidsmigratie en een positieve productiviteitsagenda met sectoren, een arbeidsmarktkraptetop en een migratietop. Met een SER-advies hoopt het kabinet, naast een analyse van de beleidsopties om gerichte arbeidsmigratie te bereiken, inzicht te krijgen in welke (combinatie van) maatregelen op draagvlak van de sociale partners kunnen rekenen. Het kabinet vraagt de SER om bij het opstellen van haar advies de informatie uit bovengenoemde lopende trajecten en andere relevante trajecten waar mogelijk mee te nemen. Dat vraagt om informatie-uitwisseling tussen de verschillende trajecten.

Planning

Gegeven de planning van het IBO (afronding voor de zomer van 2025) en de urgentie om met aanvullende maatregelen gericht arbeidsmigratiebeleid te voeren, verzoekt het kabinet de SER om haar advies in de zomer van 2025 op te leveren.

Afsluitend

Het kabinet hecht eraan om de uitkomsten van de hierboven genoemde trajecten in samenhang te bezien. Daarbij is het kabinet zich ervan bewust dat de uiteindelijke keuzes in het overheidsbeleid vragen om een politieke afweging en besluitvorming. Arbeidsmigratie brengt maatschappelijke uitdagingen met zich mee die vragen om een inzet vanuit het Rijk en de sociale partners om dit in goede banen te leiden. Daarom nodigt het kabinet de SER uit om te reflecteren op de rol die sociale partners en individuele werkgevers – ook vanuit hun bijzondere verantwoordelijkheid voor internationale werknemers – zelf kunnen vervullen om vanuit een brede welvaartsperspectief tot een gerichte inzet op arbeidsmigratie te komen.

⁵ Te denken valt o.a. aan: Adviesraad Migratie, (2022), Realisme rond richtgetallen. Kansen en risico's van streefcijfers en quota in het migratiebeleid. Den Haag: Adviesraad Migratie; CBS, (2024), Dashboard Migratiemotieven. Den Haag: CBS.; Centraal Planbureau (CPB), (2024), Economische dynamiek en migratie. Den Haag: CPB.